

CRÒNIQUES DE LA VERITAT OCULTA, per Pere CALDERS (Biblioteca Selecta, Barcelona). — Allò que predomina en les narracions d'aquest volum — premi Victor Català 1954 — és la singularitat. No hi ha parió en les lletres catalanes, ni parentiu allunyat amb certes narracions, també singulars, d'autors estrangers. Pere CALDERS es ben personal, es ell i ningú més. No crec que pugui tenir seguidors o deixebles perquè caurien en l'arbitrarietat o en la follia i, ell mai no hi cau. Tant l'art de narrador com l'estil precís, concret i suggestiu i la seva lògica artística el salvaran sempre. Per llegir-lo, us heu de deixar portar allà on ell vol, seguir-lo fins a la fi i no demanar-li res més d'allò que ha posat en la narració. No li demaneu res més, perquè aleshores trencaríeu l'equilibri amb que ha estat feta la petita obra d'art que us presenta i que es difícil de definir.

Hi ha llegendes, de Déu ajut quan, orientals o nòrdiques, en les quals la lògica artística de les imatges n'és la meravella més legítima. Monsenyor Grouard ens en reporta una — reminiscència del Diluvi Universal — dels indis muntanyencs del nord del Canadà, en la qual l'ós blanc se n'havia endut la calor dins una mena de sac a casa seva. Oi que la imatge ens fa somriure, però té una bellesa penetrant? I bé, quan el sac es reventat, es fon tot el gel del món i sobrevé el Diluvi. Llavors l'únic home que es salva, navegant damunt d'uns troncs, reb una mica de terra que li porta una rata d'aigua i comença de pastar-la amb les mans, de bufar-la, de mullar-la i en fa un gros pa de terra i pastant, bufant, vinga, vinga, acaba per fer-ne una illa. ¿D'on prové l'encant ocult d'aquestes figuracions? Jo crec que de la lògica artística, perquè si aquesta hi manqués esdevindrien arbitràries i folles. A Pere CALDERS aquesta lògica no li falla per extraordinari que sigui el terreny que ens porti a trepitjar.

Se'm fa difícil resumir una qualsevulla de les narracions de *Cròniques de la veritat oculta*. A fi de que el lector tingui una mostra d'allò que jo vull dir, intentaré de fer-ho amb la primera del llibre: *El desert*. L'Espol, en sentir que la vida li fuig « aferrà alguna cosa amb la mà i va tancar el puny amb força, empresonant la vida ». Heus aquí el nucli, el tema de la narració. Artísticament es lògic empresonar la vida dins una mà, com l'ós blanc tancava la calor en un sac. L'Espol esdevé, pel fet de portar la vida dins el puny, o de creure's que la hi porta, un mite que podria volguer ésser un símbol, però CALDERS amb un sentit d'ironia, de caricatura i tot, tant lògic i tant artístic com l'altra, ens fa actuar l'Espol en la vida quotidiana, s'hi diverteix una mica i diverteix al lector, fins que, a la darrerria, oblidant-se el protagonista de que porta la vida a la mà, per correspondre a la salutació d'una trapezista muntada a cavall, obre la mà, mecànicament, i... « S'aclofa a poc a poc, amb l'angúnia inexpressable d'haver oblidat oberta una gran clau de gas ».

La ratlla i el desig es una altra narració plena d'interès. En ella la realitat i el somni hi son portats lògicament, i prenen tanta densitat dramàtica que, en acabar la narració, restem tot somniosos, cercant conclusions que l'autor no ha cregut necessari ni plantejar, ni resoldre més enllà del que diu un personatge.

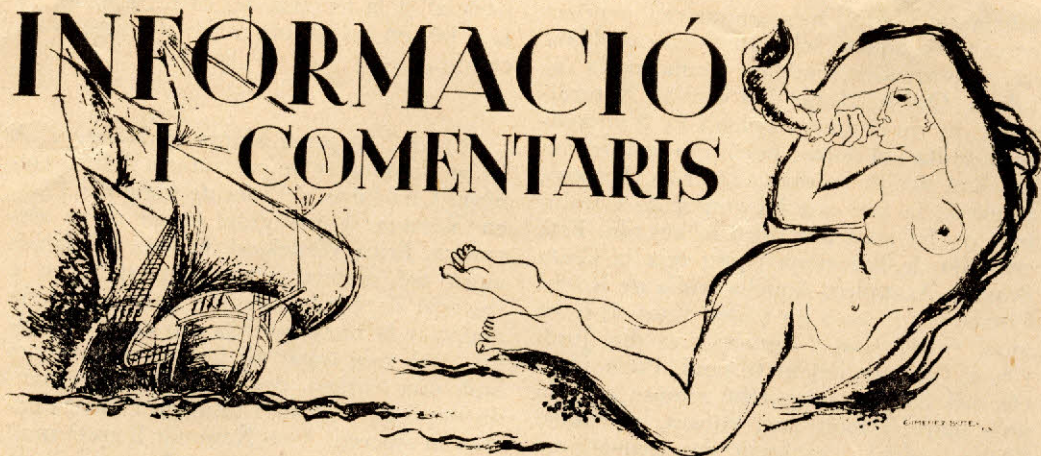
Son tantes les narracions que mereixen comentari que no se'm fa possible atendre aquest desig. N'esmentaré unes quantes: « L'any de la meua gràcia », « La revolta del terrat », « La clara consciència », « Coses de la Providència », d'exceptual intenció, etc. etc.

En les narracions de CALDERS, mai no hi manca l'humor. Hi ha, també, la caricatura i fins, a vegades, la broma. Bromeja amb els personatges i amb les situacions. Però la seva broma sempre es intencionada perquè en *Cròniques de la veritat oculta* hi guspiregen tostamps cops de fina observació i de profunditat de pensament. L'autor podrà somiar tan que voldreu, però passejarà les seves figuracions per la realitat suggestivament descrita i, sempre *lògic*, sempre *artista*, us oferirà una petita obra d'art en la qual — ja ho he dit — no hi heu d'anar a cercar mes d'allò que l'autor hi ha posat.

Ibsen deia als seus crítics: « no us fixeu tant en allò que penso com en allò que he creat ». Quelcom d'això hem de recomanar als lectors de *Cròniques de la veritat oculta* perquè basta la creació, la narració per ella mateixa per al pur interès artístic de l'obra. No cal anar mes enllà.

Joan OLLER i RABASSA.

INFORMACIÓ I COMENTARIS

LLETRES

UN NARRADOR EXCEPCIONAL

PERE CALDERS I LES SEVES
"CRÒNIQUES DE LA VERITAT OCULTA"

La publicació de les *Cròniques de la veritat oculta*, recull gairebé complet dels contes escrits per Pere Calders entre 1937 i 1952, és a dir, després d'haver donat, amb *El primer Arlequí* i *La glòria del doctor Larèn*, datats tots dos de 1936, un tast impressionant de la seva fantasia i el seu talent de narrador, i abans que aquest talent s'esmerçés en els temes més realistes, estrictament mexicans, que semblen actualment interessar-lo (penso en *Fortuna lleu* i *La vetlla de donya Xabela*, publicats l'any passat a PONT BLAU), haurà permès a bon xic de lectors poc informats—que són, malauradament, la majoria dels de les noves generacions i no pas per culpa d'ells—d'entrar en contacte amb l'obra d'un contista excepcional, de qualitat europea—ara podríem dir també *americana*—i que es troba en plena maduresa de la seva producció. Les *Cròniques de la veritat oculta* guanyaven per unanimitat el Premi Víctor Català 1954, i això pressuposava la publicació del llibre, però sense premi i tot, el recull de contes de Pere Calders hauria hagut d'ésser publicat un dia o altre, per a benefici de les nostres lletres.

Intentar de comentar els contes de Pere Calders suposa, de bones a primeres, un esforç difícil de fer per al crític. Heu de renunciar a tota fàcil classificació, a encaixar el gènere especial d'aquesta literatura narrativa dintre dels que, comunament, constitueixen les lletres catalanes. És inútil que vulgueu cercar models indígenes a les

Cròniques de la veritat oculta. Forçant la memòria, podríeu trobar un remot parentiu amb allò que hom va dir-ne un dia "l'humor sabadellenc" i que, ampliant un xic els límits d'edat, fariem arribar de Joan Sacs (el Joan Sacs de *Vida i mort dels barcelonins*) al Joan Oliver d'*Una tragèdia a Lil·liput*, passant pel Trabal de *L'home que es va perdre*. Podríeu evocar també certs apunts de Ramon Reventós i els contes, malauradament dispersos, d'Àngel Ferran. Però aquests precedents, en general, tot i llur diversitat i llur real vàlua literària, poden tenir un comú denominador, el de l'humorisme. I si llegiu amb deteniment els contes de Pere Calders, llevat d'un o dos, on l'evident exageració fins a l'absurd de les conseqüències d'un acte banal, o l'explotació d'un mot enginyós (en general, els que constitueixen la secció *Ver, però inexplicable*), traieu la conseqüència que no pot classificar-se'l com a humorista. Els seus tractes amb l'element meravellós, que gairebé sempre formen la base de les narracions, podrien afiliar-lo a una escola que va de l'Edgar Poe dels *Tales of the grotesque and the arabesque* al Marcel Aymé de *Le passe-muraille*, però tampoc aquest emparentament us convenc. Proveu més enllà: penseu en *La metamorfosi* i en els altres contes breus, inacabats sovint, de Kafka. (Ja està! Ja hem escrit el nom que tantes coses vol explicar, avui, i que ha esdevingut per a molts joves escriptors europeus el paradigma del món modern, devorat per l'absurditat de la pròpia condició.) Però en les *Cròniques de la veritat oculta*, si bé no hi ha humorisme en el sentit propi del mot, tampoc no hi ha—i això és evident—angoixa metafísica ni de cap mena. Pere Calders s'encara amb l'espectacle del món, o del seu món, que no és ben bé el mateix que ens volta, per bé que s'hi assembla molt, perquè respon a una altra mena de veritat, que és la veritat oculta del narrador, i ens explica les coses que hi veu, els episodis curiosos que hi passen, les singulars aventures de les quals és, de vegades